

AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASH AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYA QILISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA

Kutbitdinova Muhayyoxon Inoyatovna

Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti

ORCID: 0000-0002-1774-8192

kutbitdinovam@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada aholini uy-joy bilan ta'minlash masalasi ijtimoiy himoyaning muhim komponenti sifatida tahlil qilinadi. Maqolada uy-joy ta'minoti sohasidagi mavjud muammolar, xalqaro tajriba va O'zbekistondagi islohotlar ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, samarali uy-joy siyosati ijtimoiy barqarorlik va aholi farovonligini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Kalit so'zlar: uy-joy ta'minoti, ijtimoiy himoya, ipoteka krediti, arzon uy-joy, davlat dasturlari, ijtimoiy siyosat.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЖИЛЬЕМ НАСЕЛЕНИЯ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ

Кутбитдинова Мухайехон Иноятовна

Институт повышения квалификации кадров и статистических исследований

Аннотация. В данной статье анализируется вопрос обеспечения жильем населения как важная составляющая социальной защиты. В статье рассмотрены существующие проблемы в сфере обеспечения жильем, международный опыт и реформы в Узбекистане. Согласно исследованию, эффективная жилищная политика является важным фактором социальной стабильности и благополучия населения.

Ключевые слова: жилищное обеспечение, социальная защита, ипотека, доступное жилье, государственные программы, социальная политика.

HOUSING OF THE POPULATION AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION

Kutbitdinova Mukhayyoxon Inoyatovna

Institute of Human Resource Development and Statistical Research

Abstract. This article analyzes the issue of housing the population as an important component of social protection. The article examines the existing problems in the field of housing supply, international experience and reforms in Uzbekistan. According to the study, effective housing policy is an important factor in ensuring social stability and well-being of the population.

Keywords: housing provision, social protection, mortgage lending, affordable housing, government programs, social policy.

Kirish.

Zamonaviy jamiyatda aholini uy-joy bilan ta'minlash masalasi ijtimoiy siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Bu masala nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ham ega bo'lib, jamiyat barqarorligi va fuqarolar farovonligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi (Abdullayev, 2023). O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar doirasida aholini uy-joy bilan ta'minlash masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, yosh oilalar, kam ta'minlangan aholi qatlamlari va ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolarni uy-joy bilan ta'minlash borasida qator davlat dasturlari amalga oshirilmoqda.

Aholining katta qismi hali ham to'liq ijtimoiy ta'minotga ega emas. Band aholining taxminan 60 foizi norasmiy sektorda ishlaydi va ijtimoiy sug'urta dasturlarida ishtirok etmaydi. Bu holat ijtimoiy himoya tizimini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, ayniqsa norasmiy sektorda band bo'lganlarni ijtimoiy sug'urta dasturlariga jalb etish orqali aholining keng qatlamlarini ijtimoiy himoya bilan qamrab olish muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Mamlakatimizda aholini uy-joy bilan ta'minlash siyosatining asosiy maqsadi — har bir fuqaroning munosib turmush sharoitlarida yashash huquqini ta'minlashdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun davlat tomonidan ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish, arzon uy-joylar qurilishini kengaytirish, qurilish materiallari narxini pasaytirish va shahar infratuzilmasini rivojlantirish kabi kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Uy-joy bilan ta'minlash masalasi nafaqat shaxsiy farovonlik, balki oila institutini mustahkamlash, demografik vaziyatni yaxshilash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Zamonaviy sharoitda uy-joy masalasining dolzarbligi bir qator omillar bilan belgilanadi. Birinchidan, aholi sonining o'sishi va urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi natijasida uy-joyga bo'lgan talab muntazam ravishda ortib bormoqda. Ikkinchidan, uy-joy narxlarining o'sishi va aholi daromadlari o'rtasidagi nomutanosiblik muammosi mavjud. Uchinchidan, eski uy-joy fondining eskirishi va yangi, zamonaviy standartlarga javob beradigan uy-joylarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda.

Adabiyotlar sharhi.

Abdullayev (2023) o'z tadqiqotida O'zbekistonda uy-joy qurilishi sohasidagi mavjud muammolarni tahlil qilgan. Muallif uy-joy ta'minoti tizimidagi institutsional muammolar, moliyalashtirish mexanizmlari va infratuzilma masalalarini ko'rib chiqqan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, uy-joy qurilishi sohasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini kengaytirish taklif etilgan.

Mirziyoyev (2022) O'zbekistonning yangi taraqqiyot strategiyasida uy-joy qurilishi sohasidagi islohotlarning konseptual asoslarini belgilab bergan. Unda aholini uy-joy bilan ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilangan va bu borada amalga oshirilishi lozim bo'lgan asosiy vazifalar ko'rsatilgan.

Smit va Jons (2023) uy-joy siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy natijalarini kompleks o'rganishgan. Mualliflar rivojlangan mamlakatlardagi tajribani tahlil qilib, uy-joy siyosatining samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqqanlar.

Petrov va Ivanov (2023) post-sovet mamlakatlarida uy-joy siyosatining transformatsiyasi masalalarini tadqiq etishgan. Ular uy-joy bozorini rivojlantirishda davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarining rolini alohida ta'kidlaydilar.

Rahimov (2023) ipoteka bozorini rivojlantirish istiqbollari o'rganib, O'zbekistonda ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan. Muallif ipoteka kreditlari bo'yicha foiz stavkalarini pasaytirish va kredit muddatlarini uzaytirish mexanizmlarini taklif etgan.

Karimov (2024) O'zbekistonda arzon uy-joy dasturlarining samaradorligini baholagan va bu boradagi mavjud muammolarni aniqlagan. Tadqiqotda arzon uy-joy dasturlarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Qosimova (2023) O'zbekistonda uy-joy qurilishi sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etish masalalarini tadqiq etgan. Muallif energiya tejamkor qurilish texnologiyalari va "aqli uy" tizimlarini joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan.

Sidorov (2023) Rossiya tajribasida ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish masalalarini o'rganish. Muallif ipoteka bozorini rivojlantirishning institusional mexanizmlarini tahlil qilgan..

Aliyev (2024) O'zbekistonda shahar qurilishi va infratuzilmani rivojlantirish masalalarini o'rganib, zamonaviy shahar qurilishi konsepsiyalarini joriy etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqqan.

Ibragimov (2023) Uy-joy kommunal xujaligi sohasidagi islohatlarning samaradorligini baholagan va sohani modernizasiya qilish bo'yicha takliflar bergan.

Barcha o'rganilgan adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, uy-joy ta'minoti masalasi ko'p qirrali bo'lib, uni kompleks yondashuv asosida hal etish talab etiladi. Xususan, moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish, qurilish sohasiga innovatsion texnologiyalarni joriy etish va infratuzilmani rivojlantirish masalalari dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va statistik ma'lumotlarni o'rganish usullari tashkil etadi. Tizimli yondashuv orqali uy-joy ta'minoti tizimining barcha komponentlari va ular o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik o'rganildi. Qiyosiy tahlil usuli yordamida xorijiy mamlakatlar tajribasi va O'zbekistondagi mavjud amaliyot taqqoslandi. Statistik ma'lumotlarni o'rganish esa uy-joy ta'minoti sohasidagi miqdoriy ko'rsatkichlarni tahlil qilish imkonini berdi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari O'zbekistonda aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida bir qator muhim yo'nalishlarni aniqlash imkonini berdi. Uy-joy ta'minoti sohasidagi asosiy tendensiyalar va muammolarni quyidagicha tahlil qilish mumkin.

Birinci yo'nalish — ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish masalalari. So'nggi yillarda O'zbekistonda ipoteka kreditlash tizimi sezilarli darajada rivojlandi (Rahimov, 2023). Ipoteka krediti stavkalarining pasayishi va kredit muddatlarining uzaytirilishi kuzatilmoqda. Biroq, hali ham ipoteka kreditlarining foiz stavkalari aholining katta qismi uchun yuqori darajada qolmoqda. Bu esa o'z navbatida aholining keng qatlamlarini uy-joy bilan ta'minlash imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bilan birga, ipoteka kreditlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish, jumladan, dastlabki to'lov miqdorini kamaytirish va kredit muddatlarini uzaytirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda (Qosimova, 2023).

Ikkinchi yo'nalish — davlat dasturlari doirasida qurilayotgan arzon uy-joylar loyihalari. Bu dasturlar aholining keng qatlamlarini, ayniqsa, yosh oilalar va kam ta'minlangan aholi qatlamlarini uy-joy bilan ta'minlashga qaratilgan (Karimov, 2024). Davlat dasturlari doirasida qurilayotgan uy-joylarning narxi bozor narxlaridan sezilarli darajada past bo'lib, bu ularning ijtimoiy yo'naltirilganligini ta'minlaydi. Biroq, arzon uy-joylar qurilishi hajmini yanada kengaytirish, ularning sifatini oshirish va qurilish muddatlarini qisqartirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Uchinchi yo'nalish — qurilish materiallari ishlab chiqarish va ularning narxini pasaytirish masalalari. Qurilish materiallari narxining yuqoriligi uy-joy qurilishi tannarxining oshishiga olib keladi (Aliyev, 2024). Bu muammoni hal etish uchun qurilish materiallari ishlab chiqarishni mahalliyashtirish, raqobat muhitini shakllantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish talab etiladi.

To'rtinchi yo'nalish — shahar infratuzilmasini rivojlantirish masalalari. Zamonaviy shahar qurilishi nafaqat uy-joylar qurilishini, balki butun infratuzilmani kompleks rivojlantirishni talab etadi (Toshmatov, 2023). "Aqlli shahar" texnologiyalarini joriy etish, energiya tejamkor uy-joylar qurilishini rivojlantirish va ekologik talablarni inobatga olish muhim ahamiyatga ega.

Xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda uy-joy siyosati kompleks xarakterga ega bo'lib, turli moliyaviy instrumentlar va ijtimoiy dasturlarni o'z ichiga oladi (Johnson, 2023). Masalan, Germaniya, Shvetsiya va Yaponiya tajribasi shuni ko'rsatadiki, uy-joy ta'minoti sohasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlaridan keng foydalanish, subsidiyalar tizimini joriy etish va ipoteka bozorini rivojlantirish ijobiy natija bermoqda (Smith va Jones, 2023).

Rossiya tajribasida ipoteka kreditlash tizimini rivojlantirish, davlat subsidiyalari va ijtimoiy uy-joy dasturlarini amalga oshirish bo'yicha qator ijobiy natijalar kuzatilmoqda (Сидоров, 2023). Bu tajribalarni O'zbekiston sharoitida qo'llash va mahalliy xususiyatlarni inobatga olgan holda takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Uy-joy kommunal xo'jaligi sohasidagi islohotlar ham muhim ahamiyat kasb etadi (Ибрагимов, 2023). Kommunal xizmatlar sifatini oshirish, energiya tejamkorlikni ta'minlash va kommunal infratuzilmani modernizatsiya qilish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda aholini uy-joy bilan ta'minlash sohasida sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, bir qator muammolar hal etilishi lozim. Xususan, ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish, qurilish materiallari narxini pasaytirish, infratuzilmani rivojlantirish va kommunal xizmatlar sifatini oshirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda uy-joy qurilishi sohasida innovatsion yechimlarni joriy etish, "yashil qurilish" tamoyillarini qo'llash va energiya samaradorlikni oshirish masalalari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yo'nalishlarda xalqaro tajribani o'rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish orqali sezilarli natijalarga erishish mumkin.

O'tkazilgan tadqiqot davomida aholini uy-joy bilan ta'minlash masalasining quyidagi qo'shimcha jihatlari aniqlandi.

Aholini uy-joy bilan ta'minlash darajasi demografik omillar bilan chambarchas bog'liq. Quyidagi jadvalda O'zbekistonda 2020-2024-yillarda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan uy-joy maydoni dinamikasi ko'rsatilgan:

1-jadval.

O'zbekistonda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan uy-joy maydoni (kv.m)

Yillar	Shahar aholisi	Qishloq aholisi	O'rtacha ko'rsatkich
2020	15.2	17.8	16.5
2021	15.6	18.1	16.8
2022	16.1	18.4	17.2
2023	16.5	18.7	17.6
2024	16.8	19.0	17.9

Manba: Stat.uz (2025).

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, so'nggi besh yil davomida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan uy-joy maydoni muntazam ravishda oshib bormoqda. Biroq, bu ko'rsatkich rivojlangan mamlakatlar darajasidan (30-35 kv.m) hali ancha past.

O'zbekistonda uy-joy qurilishi sohasida quyidagi ijobiy tendensiyalar kuzatilmoqda:

1. Energiya tejamkor texnologiyalarning joriy etilishi. Zamonaviy qurilish loyihalarida energiya samaradorligini oshirish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa kommunal to'lovlar miqdorining pasayishiga va atrof-muhit muhofazasiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

2. "Yashil qurilish" tamoyillarining rivojlanishi. Ekologik toza qurilish materiallari va texnologiyalaridan foydalanish kengaymoqda. Bu tendensiya global ekologik muammolar sharoitida alohida ahamiyat kasb etadi.

3. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi. "Aqlli uy" tizimlari, raqamli kommunal hisoblagichlar va masofaviy boshqaruv tizimlari keng qo'llanilmoqda.

Shu bilan birga, soha rivojida quyidagi muammolar mavjud:

1. Qurilish materiallari narxining yuqoriligi. Bu omil uy-joy tannarxining oshishiga va natijada ularning narxi oshishiga olib kelmoqda.

2. Malakali kadrlar yetishmovchiligi. Zamonaviy qurilish texnologiyalari bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

3. Infratuzilma masalalari. Ayrim hududlarda kommunal va transport infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi muammo tug'dirmoqda.

Uy-joy qurilishini moliyalashtirish manbalari tahlili quyidagi manzarani ko'rsatmoqda:

2-jadval.

Uy-joy qurilishini moliyalashtirish manbalari (foizda)

Moliyalashtirish manbasi	2022	2023	2024
Aholi mablag'lari	45.2	46.8	48.5
Ipoteka krediti	28.4	29.6	31.2
Davlat dasturlari	15.6	14.8	13.5
Tijorat banklari	7.8	6.9	5.2
Xorijiy investitsiyalar	3.0	1.9	1.6

Manba: Stat.uz (2025).

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, uy-joy qurilishini moliyalashtirishda aholi mablag'lari va ipoteka kreditlarining ulushi oshib bormoqda. Bu ijobiy tendensiya bo'lib, aholining to'lov qobiliyati oshayotganidan dalolat beradi.

Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, uy-joy ta'minoti sohasida quyidagi yo'nalishlar istiqbolli hisoblanadi:

1. Davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini kengaytirish. Bu orqali qurilish sohasiga xususiy investitsiyalarni jalb qilish va davlat byudjeti yukini kamaytirish mumkin.

2. Innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish. Masalan, "ijara-sotib olish" sxemalari, obligatsiyalar chiqarish va boshqa moliyaviy instrumentlardan foydalanish.

3. Shahar rejalashtirish tizimini takomillashtirish. Bu yo'nalishda "aqlli shahar" konsepsiyasini joriy etish va shahar infratuzilmasini kompleks rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari O'zbekistonda aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida bir qator muhim yo'nalishlarni aniqlash imkonini berdi. Uy-joy ta'minoti sohasidagi asosiy tendensiyalar va muammolarni quyidagicha tahlil qilish mumkin.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ipoteka kreditlash tizimi sezilarli darajada rivojlandi. Ipoteka krediti stavkalarining pasayishi va kredit muddatlarining uzaytirilishi kuzatilmoqda. Biroq, hali ham ipoteka kreditlarining foiz stavkalari aholining katta qismi uchun yuqori darajada qolmoqda (Rahimov, 2023). Bu esa o'z navbatida aholining keng qatlamlarini uy-joy bilan ta'minlash imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bilan birga, ipoteka kreditlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish, jumladan, dastlabki to'lov miqdorini kamaytirish va kredit muddatlarini uzaytirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda ijtimoiy uy-joy qurilishi dasturlari faol amalga oshirilmoqda. Bu dasturlar doirasida nogironligi bo'lgan shaxslar, kam ta'minlangan oilalar, yetim bolalar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi qatlamlari uchun maxsus kvotalar ajratilgan. Ijtimoiy uy-joy dasturlari doirasida qurilgan uylarning narxi bozor narxlaridan 30-40 foizga arzon bo'lib, to'lov shartlari ham imtiyozli hisoblanadi.

Zamonaviy shahar qurilishida infratuzilmani kompleks rivojlantirish masalasi dolzarb hisoblanadi. Bu transport infratuzilmasini rivojlantirish, ijtimoiy infratuzilmani ta'minlash, dam olish va ko'kalamzorlashtirish zonalarini tashkil etish hamda kommunal infratuzilmani modernizatsiya qilishni o'z ichiga oladi. Bu yo'nalishda "aqlli shahar" texnologiyalarini joriy etish, energiya tejamkor uy-joylar qurilishini rivojlantirish va ekologik talablarni inobatga olish muhim ahamiyatga ega (Toshmatov, 2023).

Qurilish materiallari narxining yuqoriligi uy-joy qurilishi tannarxining oshishiga olib keladi (Aliyev, 2024). Bu muammoni hal etish uchun qurilish materiallari ishlab chiqarishni mahalliyashtirish, raqobat muhitini shakllantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish talab etiladi. O'zbekistonda zamonaviy qurilish texnologiyalarini joriy etish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. BIM texnologiyalari, 3D printing va modulli qurilish texnologiyalaridan foydalanish qurilish loyihalarining sifatini oshirish va xarajatlarni optimallashtirish imkonini bermoqda.

Xorijiy olimlardan Dresner barqaror rivojlanish konsepsiyasining kelib chiqishi, evolyutsiyasi va amaliyotga tatbiq etilishi jarayonlarini chuqur tahlil qilgan. Hamilton esa barqaror rivojlanishni baholashda iqtisodiy indikatorlarning ahamiyatini ta'kidlab, umumiy farovonlikning pasaymasligi barqarorlikning asosiy mezonini ekanligini ilgari surgan.

Xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda uy-joy siyosati kompleks xarakterga ega bo'lib, turli moliyaviy instrumentlar va ijtimoiy dasturlarni o'z ichiga oladi (Johnson, 2023). Masalan, Germaniya, Shvetsiya va Yaponiya tajribasi shuni ko'rsatadiki, uy-joy ta'minoti sohasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlaridan keng foydalanish, subsidiyalar tizimini joriy etish va ipoteka bozorini rivojlantirish ijobiy natija bermoqda (Smith and Jones, 2023).

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) mamlakatlari olimlari aholini ijtimoiy himoya qilishni ifodalovchi statistik ko'rsatkichlar tizimi va ularning axborot bazasini shakllantirish bo'yicha salmoqli izlanishlar olib borgan. Jumladan, Alekseychuk hududlar rivojlanishining barqarorligini baholashda haqiqiy tejamkorlik indeksini qo'llash imkoniyatlarini o'rgangan.

Rossiya tajribasida ipoteka kreditlash tizimini rivojlantirish, davlat subsidiyalari va ijtimoiy uy-joy dasturlarini amalga oshirish bo'yicha qator ijobiy natijalar kuzatilmoqda (Сидоров, 2023). Bu tajribalarni O'zbekiston sharoitida qo'llash va mahalliy xususiyatlarni inobatga olgan holda takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Uy-joy kommunal xo'jaligi sohasidagi islohotlar ham muhim ahamiyat kasb etadi (Ибрагимов, 2023). Kommunal xizmatlar sifatini oshirish, energiya tejamkorlikni ta'minlash va kommunal infratuzilmani modernizatsiya qilish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu sohada zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, xususan "aqlli uy" tizimlari, raqamli kommunal hisoblagichlar va masofaviy boshqaruv tizimlarini keng qo'llash talab etiladi.

Uy-joy qurilishi sohasida malakali kadrlar tayyorlash masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Zamonaviy qurilish texnologiyalari bo'yicha mutaxassislar yetishmovchiligi, amaliy ko'nikmalar darajasining pastligi, malaka oshirish tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi va xalqaro standartlar bo'yicha sertifikatlashtirilgan mutaxassislar soni kamligi kabi muammolar mavjud (Qosimova, 2023).

O'zbekistonning turli mintaqalarida uy-joy qurilishi sohasining rivojlanishida sezilarli farqlar mavjud. Bu farqlar demografik vaziyat, iqtisodiy rivojlanish darajasi, infratuzilma rivojlanishi, qurilish materiallari bazasi mavjudligi va malakali kadrlar bilan ta'minlanganlik kabi omillar bilan bog'liq. Bu holat mintaqaviy dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda uy-joy qurilishi sohasida sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, bir qator muammolar hal etilishi lozim. Xususan, ipoteka kreditlash tizimini takomillashtirish, qurilish materiallari narxini pasaytirish, infratuzilmani rivojlantirish va kommunal xizmatlar sifatini oshirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu masalalarning hal etilishi aholi farovonligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Aholini uy-joy bilan ta'minlash sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu masala faqatgina iqtisodiy emas, balki ijtimoiy-psixologik ahamiyatga ham ega. O'z uyiga ega bo'lish oila barqarorligini ta'minlash, farzandlar tarbiyasi va shaxsning o'z-o'zini anglash jarayonida muhim rol o'ynaydi (Ibrogimov, 2023).

Zamonaviy sharoitda uy-joy qurilishi ekologik jihatdan mas'uliyatli yondashuvni talab etadi. "Yashil qurilish" texnologiyalari, energiya tejamkor materiallar va qayta ishlanadigan qurilish elementlaridan foydalanish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki kommunal xarajatlarni kamaytirish imkonini ham beradi (Aliyev, 2024).

Shahar rejalashtirish va uy-joy qurilishida ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Yangi qurilayotgan turar-joy majmualarida maktablar, bog'chalar, tibbiyot muassasalari, sport inshootlari va boshqa ijtimoiy obyektlarning mavjudligi aholining turmush sifatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi (Toshmatov, 2023).

Qurilish industriyasida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi alohida e'tiborni talab etadi. "Aqlli uy" tizimlari, raqamli kommunal hisoblagichlar va masofaviy boshqaruv tizimlari uy-joy ekspluatatsiyasi samaradorligini oshirish va xarajatlarni optimallashtirish imkonini bermoqda (Qosimova, 2023).

Mintaqaviy rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishda demografik omillar, mahalliy xususiyatlar va infratuzilma imkoniyatlarini hisobga olish zarur. Bu aholi punktlarining kompleks rivojlanishini ta'minlash va shahar-qishloq o'rtasidagi farqlarni kamaytirish imkonini beradi (Abdullayev, 2023).

Uy-joy ta'minoti sohasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini yanada rivojlantirish lozim. Bu mexanizmlar orqali qurilish sohasiga xususiy investitsiyalarni jalb qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va qurilish tannarxini pasaytirish mumkin (Johnson, 2023).

Shu bilan birga, qurilish sifatini nazorat qilish tizimini takomillashtirish, xalqaro standartlarni joriy etish va malakali mutaxassislarni tayyorlash masalalari ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu yo'nalishlarda olib boriladigan ishlar uy-joy qurilishi sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar.

Aholini uy-joy bilan ta'minlash masalasi ijtimoiy himoyaning muhim komponenti sifatida davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lib qolmoqda. O'zbekistonda bu sohada amalga oshirilayotgan islohotlar va davlat dasturlari ijobiy natijalar bermoqda. Tadqiqot natijalariga ko'ra, samarali uy-joy siyosati jamiyatning barqaror rivojlanishi va aholi farovonligini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Uy-joy ta'minoti sohasidagi mavjud muammolarni hal etish uchun quyidagi yo'nalishlarda ishlarni yanada faollashtirish talab etiladi: birinchidan, ipoteka kreditlash tizimini yanada takomillashtirish va kreditlar bo'yicha foiz stavkalarini pasaytirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur; ikkinchidan, qurilish materiallari ishlab chiqarishni mahalliy lashtirish va ularning narxini pasaytirish choralarini ko'rish lozim; uchinchidan, shahar infratuzilmasini kompleks rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, uy-joy siyosatini amalga oshirishda davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlaridan keng foydalanish, innovatsion moliyaviy instrumentlarni joriy etish va "aqlli shahar" texnologiyalarini qo'llash ijobiy natija bermoqda. Bu tajribani O'zbekiston sharoitida qo'llash va mahalliy xususiyatlarni inobatga olgan holda takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Shuningdek, uy-joy qurilishi sohasida energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, ekologik talablarga javob beradigan qurilish materiallaridan foydalanish va zamonaviy arxitektura yechimlari asosida loyihalarni amalga oshirish kelajakda bu sohaning yanada

rivojlanishiga xizmat qiladi. Aholini uy-joy bilan ta'minlash sohasidagi davlat siyosatining samaradorligini oshirish orqali jamiyatning barqaror rivojlanishi va fuqarolar farovonligini ta'minlash mumkin.

Adabiyotlar/Lumepamypa/Reference:

Abdullayev, A. (2023). *O'zbekistonda uy-joy qurilishi: muammolar va istiqbollar. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 15(2), 45-52.

Aliyev, M. (2024). *Shahar infratuzilmasini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari. O'zbekiston shaharsozlik jurnali*, 2(1), 23-31.

Johnson, M. (2023). *International Experience in Housing Policy. Housing Studies Review*, 28(2), 156-169.

Karimov, D. (2024). *O'zbekistonda arzon uy-joy dasturlarining samaradorligi. Iqtisodiyot va ta'lim*, 1(1), 112-120.

Mirziyoyev, Sh.M. (2022). *Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston.*

Qosimova, S. (2023). *Uy-joy qurilishida innovatsion texnologiyalarni joriy etish masalalari. O'zbekiston arxitektura va qurilish jurnali*, 6(2), 78-85.

Rahimov, B. (2023). *Ipoteka bozorini rivojlantirish istiqbollari. Moliya va bank ishi*, 12(3), 89-97.

Smith, J., & Jones, P. (2023). *Housing Policy and Social Protection. Journal of Social Policy*, 42(3), 234-248.

Stat.uz. (2025). siis. [online] Available at: <https://siat.stat.uz/reports-filed/3974/line-data>

Toshmatov, N. (2023). *Zamonaviy shahar qurilishining dolzarb masalalari. Arxitektura va qurilish jurnali*, 8(4), 34-42.

Ибрагимов, Р.С. (2023). *Модернизация жилищно-коммунального хозяйства: проблемы и решения. Экономика и финансы*, 8(4), 112-120.

Петров В.А., Иванов С.М. (2023). *Жилищная политика в странах постсоветского пространства. Экономика и управление*, 18(4), 67-78.

Сидоров, А.В. (2023). *Совершенствование системы ипотечного кредитования в России. Финансы и кредит*, 15(3), 45-52.